

Andrzej Sakson

Karolina Ciechorska-Kulesza

Od redaktorów naukowych numerów 1 i 2 z 2017 roku

Dwa numery czasopisma „Opuscula Sociologica” – bieżący oraz kolejny – poświęcone są w zdecydowanej większości tematyce Ziemi Zachodnich i Północnych. Wyjątkiem jest jedynie artykuł otwierający pierwszy numer, zawierający refleksje o charakterze ogólnosocjologicznym, wręcz epistemologicznym, zamieszczony z rekomendacji redakcji „Opuscula Sociologica”. Drugi tekst o szerszych odniesieniach niż *stricte* problematyka Ziemi Zachodnich i Północnych zawiera bardzo dla niej istotne zagadnienie teoretycznych stanowisk w socjologii regionu. Pozostałe artykuły dają w sumie szeroki przegląd aktualnych zainteresowań teoretycznych i badawczych przedstawicieli różnych ośrodków naukowych w Polsce zajmujących się przemianami społecznymi na obszarach nazywanych wcześniej Ziemiami Odzyskanymi. Od przyłączenia tych ziem do Polski minęły tylko – albo aż – siedemdziesiąt dwa lata. Zebrane artykuły świadczą dobitnie o aktualności tematyki związanej z przemianami społecznymi i kulturowymi na tych terenach. Publikowane tu teksty kontynuują tradycję badawczą socjologii Ziemi Zachodnich i Północnych. Autorzy nawiązują do bogatego dorobku w tej dziedzinie, próbując odczytywać go na nowo. Ich artykuły podsumowują, oczywiście fragmentarycznie, osiągnięcia socjologów zajmujących się tzw. Kresami Zachodnimi, wytyczając nowe obszary naukowej eksploracji. Z jednej strony ramą dla opublikowanych tekstów są Ziemie Zachodnie i Północne, a dokładniej charakterystyczne dla nich zagadnienia i problemy, w tym przede wszystkim: integracja w wymiarze

wewnętrzny i zewnętrzny, postmigracyjny charakter społeczności, pamięć społeczna, tożsamość. Z drugiej zaś strony problematyka ta omawiana jest w kontekście nowo tworzonych regionów i społeczności lokalnych, nowych regionalizmów i lokalizmów. Autorzy z jednej strony ukazują elementy wspólne Ziemi Zachodnich i Północnych, a z drugiej opisują wewnętrzne zróżnicowanie omawianej przestrzeni, skupiając się na specyfice, pod różnymi względami, ich poszczególnych części.

Numer pierwszy rozpoczyna tekst Mariana Golki, w którym autor podejmuje kwestię tego, co w socjologii nieobecne: „białych plam w socjologii, czyli obszarów i tematów, które z jakichś względów nie są badane” (s. 7), oraz proponuje klasyfikację ich przyczyn. W drugim artykule o charakterze teoretycznym Jacek Poniedziałek przedstawia główne stanowiska w socjologii regionu (jakże znaczącej i często obecnej w refleksjach nad Ziemiami Zachodnimi i Północnymi), poddając je krytycznej analizie. Stefan Marcinkiewicz, używając koncepcji traumy kulturowej, opisuje procesy dezintegracji i integracji społecznej w powojennym powiecie elckim. Karolina Ciehorska-Kulesza przedstawia kształtujące się regiony i społeczności lokalne na ziemi elbląskiej, odnosząc się do koncepcji miejsca oraz wskazując na jej bliski związek ze współczesnymi procesami tożsamościowymi. Z kolei Aleksandra Herman opisuje konstruowanie tożsamości mniejszości ukraińskiej o korzeniach wysiedleńczych z perspektywy kobiet, koncentrując się na specyfice przekazu wiedzy kulturowej i tradycyjnych umiejętności kobiecych. Numer zamyka dyskusja nad pamięcią i miejscami pamięci oraz ich możliwymi treściami, którą podejmuje Kamilla Biskupska. Autorka nawiązuje do światów społecznych mieszkańców Wrocławia obciążonego „obcą kulturowo «pamięcią nieobecnych»” (s. 71).

Drugi numer, będący kontynuacją problematyki Ziemi Zachodnich i Północnych, otwiera tekst Ireny Kurasz dotyczący mniejszości niemieckiej. Autorka analizuje jej społeczno-kulturowe przemiany na Dolnym Śląsku od 1945 roku do współczesności. Małgorzata Łukianow-Tukalo i Marcin Maciejewski poruszają problematykę pamięci o Kresach Wschodnich na przykładzie Kresowian mieszkających w Kwidzynie na Powiślu i w Żarach w regionie Dolnych Łużyc. Aleksandra Paprot-Wielopolska przedstawia część metodologiczną swoich badań na Powiślu i Żuławach, podkreślając zasadność i przydatność zastosowania metod mieszanych w badaniach tożsamościowych. Drugi numer zamykają artykuły będące pokłosiem kilkuletnich szerokich badań empirycznych w Szczecinie. Albert Terelak i Sebastian Kołodziejczak przedstawiają analizę sytuacji na szczecińskim rynku pracy na tle Pomorza Zachodniego, co jest przyczynkiem do szerszych rozważań na temat postrzegania miasta przez mieszkańców. Następnie Albert Terelak prezentuje wyniki badań prowadzonych wśród mieszkańców Szczecina, dotyczących sposobu postrzegania tego miasta w perspektywie zakorzeniania. Sebastian Kołodziejczak przedstawia sposoby postrzegania władz stolicy Pomorza Zachodniego, jej potencjału rozwojowego oraz warunków rozwoju osobistego młodych szczecinian.

Oddając w ręce czytelników oba numery „Opuscula Sociologica”, redaktorzy mają nadzieję, że artykuły w nich zebrane pozwolą jeszcze raz spojrzeć na Ziemię Zachodnie i Północne jako ważny temat polskiej socjologii. Wciąż interesujące są zachodzące tam przemiany społeczno-kulturowe, jak również przyjmowane przez badaczy sposoby naukowego spojrzenia na tę jakże ciekawą część społeczeństwa polskiego.